

סכום הלכות מזוזה לחזרה

א. סימן רפ"ה

- 1) יש להזהר במצות מזוזה שכיוון שיש בו את יחודו תמיד בבואו וצאתו יזכור את יחודו של הקב"ה, ויתן יראתו על פניו לבלתי יחטא. [טור]
- 2) עונש המבטלה יתקצרו ימיו ובניו הקטנים מתים. [טור]
- 3) שכר המקיימה אריכות ימים. [טור]
- 4) המזוזה שומרת את הבית, ומ"מ לא יהא כוונתו אלא לקיים מצות הבורא. [טור]
- 5) הרוצה לצאת לדרך יניח ידו על המזוזה ויאמר בשמך טל אטלה, ובכל עת שיצא מהפתח יניח ידו על המזוזה ויאמר ה' שמרי ה' צילי על יד ימיני, ובמדרש ה' ישמור צאתי ובואי מעתה ועד עולם, והרמ"א כתב כמדרש והוסיף שגם לפני שיכנס ישים ידיו על המזוזה. [דרכי משה בשם מהרי"ל].
- 6) מי שאין ידו משגת לקנות תפילין או מזוזה, תפילין קודמין דהם חובת הגוף, [דרכי משה].
- 7) מקשה הב"י למה כתב הטור דגדולה מאריכות ימים הוא שמירת הבית, ומת' תי' א' שאריכות ימים הוא נס נסתר, ושמירת הבית הוא נס גלוי, תי' ב' שהוא הפך מנהג בשר ודם, הט"ז מת' שהסגולה של אריכות ימים הוה כשזוכר יחודו תמיד, ושמירת הבית הוא אף כשהוא ישן, ולכן כתב הטור גדולה מזו, שאף דלא עסיק במצוה כלל מגינה עליו, ומקשה הט"ז שזה הפך הגמ' בסוטה שמצוה מגינה דווקא בעידנא דעסיק בה. [ב"י וט"ז]
- 8) נתינתה בטפח החיצון ובגמ' ב' טעמים כדי שיפגע במזוזה מיד, או כדי שכל הבית תהיה משומרת עד שם. [ב"י ושו"ע סעי' ב'].

דינים המבוארים בפתח"ת

- 1) אין כופין על מצות מזוזה.
- 2) אם נודע לו שאין לו מזוזה בשבת וביו"ט, רשאי לדור באותו בית, אם אין לו בית אחר, וכן בחול אם אינו יכול להשיג מזוזה בכל העיר.
- 3) אם יש לו תפילין לשאול ולקנות מזוזה, יקנה המזוזה.

4) אם יש לו ספק אם יהיה לו תפילין בשאלה ואם יקנה תפילין ודאי יתבטל ממזוזה, בשו"ת בא"ח כתב שתפילין קודמים ויקנה תפילין, והפתח"ת מפקפק בזה דאולי מזוזה שודאי יתבטל ממנה אם יקנה תפילין קודמת, ומ"מ פשיטא שאם שוכר בית שחיוב מזוזה מדרבנן, ודאי יקנה תפילין אף אם יש צד שיכול לשאול כל זמן שאינו ודאי תפילין עדיפי.

5) תפילין דר"ת או מזוזה, מזוזה קודמת.

6) רע"א סי' נ"ח סובר דיש לחוש לא לגעת בקלף המזוזה, אלא בלבוש כמו כן יש להחמיר בכל כתבי הקודש.

ב. סימן רפ"ו

סעיה א

1) שערי בתים, שערי חצרות, מדינות ועיירות, רפת בקר, לולין, אוצרות יין ושמן בית האשה ובית השותפים חייב במזוזה. [שו"ע]

2) אף שרפת בקר ולולין יש בהם זוהמא לא דמו לבית הכסא משום שלא נפיש זוהמייהו [ש"ך סק"ב וט"ז סק"א], אלא שמ"מ כותב הט"ז שיכסה את המזוזה.

3) מקומות אלה כיון שיוצאים ונכנסים בו חשיב בית דירה אף שלא דרים שם ממש, [ש"ך סק"ב בשם הדרישה].

4) בית האשה וכן בית השותפים אמרינן בגמ' דלא ממעטינן להו מ"ביתך" כיון שגם הם בעו חיי. [ש"ך סק"ד]

5) בית השותפים בשותפות עם גוי השו"ע לא חילק, ובב"י הביא דעת הרשב"א דאין לחלק ופסק כמותו ודלא כהמרדכי שחילק בין שותפות ישראל לשותפות עכו"ם, והרמ"א פסק כדעת המרדכי.

6) בטעם הדבר למה שותפות עם עכו"ם פטור כתב הש"ך ב' טעמים, א' כיון שיש חלק לעובד כוכבים, ב' משום סכנה. [ש"ך סק"ו].

7) הט"ז כתב הטעם משום דכתיב "למען ירבו ימיכם", ובעכו"ם אין לו' כן, וכוונתו סתומה ואולי י"ל שהתורה לא מעוניינת באריכות ימי עכו"ם, והתורה כתבה "ימיכם" ימי כל הדוירים בבית, לאפוקי כשאחד גוי, וצ"ע.

8) הרמ"א מוסיף שגם שערי חצרות ושערי עיירות שיש גוים שדרים שם פטור ממזוזה ובטעם הדבר כתב הש"ך משום סכנה והיא גמ' מבוארת ביומא, [ש"ך סק"ז]. [וצ"ע לפי

הטעמים האחרים או משום שיש לגוי חלק או משום דכתיב למען ירבו ימיכם למה צריכים להגיע לדין סכנה ואכמ"ל].

9) הש"ך מביא עוד סבה להקל לא לשים מזוזה בשערי מדינות שיש שם גוים משום שלוקחים את המזוזה ומבזים אותה ונמצא שגורמים בזיון כתבי הקודש אם מניחים מזוזה. [ש"ך סק"ז], והש"ך כותב "שודאי יטלוה ויבזוה", ויש לעיין מה קורה במצב של ספק או במצב שיש חשש קטן שיקרה בזיון למזוזה.

דינים המבוארים בפתח"ת

1) מי שהושיבוהו בבית האסורים לכמה חודשים יש הרוצים לפטור ממזוזה משום דהוה דירה בעל כרחו, אלא דלכא' לא קיימ"ל הכי אלא כרבנן דדירה בעל כרחו שמה דירה, אבל הברכ"י רוצה לפטור משום דהוה דירת עראי ולא קבע והוה ליה כבתים שבספינה

2) ברפת בקר בזמננו שנפיש זוהמיה פטור ממזוזה אבל לולין חייבים, ואם נפיש קצת ואיכא דלת בין המזוזה והלול ישים מזוזה [וצ"ע הפשרה הזאת אם נאמר שע"י הטינופת נהפך למקום מבוזה מה יועיל שיש דלת וכי בבית הכסא אם המזוזה מבחוץ ישים מזוזה, ויש ליישב ואכמ"ל].

3) הגרע"א בתשובה סי' ס"ו כותב שבבית השותפים עם גוי אם אין בחדר כדי חלוקה ולפעמים זה משתמש בכולה וזה בכולה יהיה חייב במזוזה משום שיש שיטות הסוברות דיש ברירא ומתי שהוא משתמש מבורר שמשתמש בחלקו והוה כולה שלו.

סעיף ב

1) הטור מביא מחלוקת הראשונים אם בית הבקר ובית העצים וכו' חייבים בסתמא או דווקא כשהנשים מתקשטות שם, והשו"ע סתם כדעת הרא"ש והרי"ף שחייבים בסתמא.

2) אבל היכא דנשים רוחצות שם פטור ממזוזה שאין כבוד שמים להיות שם מזוזה.

3) הב"י מביא מחלוקת הראשונים אם בחדר שאיש ואישה ישנים שם יש לחייב במזוזה, דעת המרדכי והסמ"ק והכלבו, שיש לפטור שדמי להא דאיתא בגמ' מקום שהנשים רוחצות שם, ואילו הב"י דוחה ראיתם מהגמ' בב' אופנים, א' שבית דירה ממש אינו פוטר כי נחשב עיקר המקום לתשמיש של כבוד, ב' מקום שאיש ואישה ישנים מכוסים הם ולא עומדים שם ערומים וא"כ לא הוה מקום גנאי, והב"י כותב וכן עמא דבר, והרמ"א הביא בשם יש מקילין לפטור כהראשונים הנ"ל.

4) מוסיף הרמ"א שאם המזוזה מבחוץ והדלת סגורה לכ"ע יש להניח מזוזה בחדר שאיש ואישה ישנים שם.

5) הש"ך מביא מהב"ח שלפי הי"א שמביא הרמ"א נהגו לא לשים מזוזה בבית החורף שמתרחצים שם, אלא דמסיק הש"ך שטוב להניח מזוזה ולכסות [ש"ך סק"ט].

6) עוד כתב הש"ך בשם המעדני מלך שאם יש חדר בתוך חדר שאיש ואישה ישנים שם ואותו חדר חייב במזוזה ישים המזוזה אחורי הדלת כדי שיהיה מהצד השני ולא יהיה בזיון המזוזה.

סעיף ג

1) הטור מביא שבית הכנסת של כפרים חייבים במזוזה כי דרים שם בני אדם, ואילו בית הכנסת של כרכים פטורים אלא אם כן דרים שם.

2) ומביא הב"י בשם ר' ירוחם שאם הדירה היא בעזרה של הבהכ"נ פתח הכניסה לעזרה חייבת ופתח ביהכ"נ פטור, כי אין שם דירה, והביאו הרמ"א.

סעיף ד

1) בית הכסא, בית המרחץ ובית הבורסקי פטורים מן המזוזה מפני שאינם עשויים לדירת כבוד.

2) הש"ך מביא שאף אם מכסה המזוזה אין לעשות בה מזוזה משום דאינם עשויים לדירת כבוד.

דינים המבוארים בפתח"ת

1) בשם הפנים מאירות שאם נמלכים שלא יהיה כבר מרחץ נעקר ממנו שם מרחץ כשעשו בו איזה מעשה כגון שעקרו את התנור, ואז אם דרים בו חייב במזוזה.

2) בשם החמודי דניאל שמקום שחייב במזוזה אלא שפעם או פעמים בשנה מתרחצים שם, חייב במזוזה ורק יש לכסותה באותה עת.

סעיף ה

1) הטור מביא שחדר שהוא לדירה אף שהוא מקום טינופת חייב במזוזה אלא שטוב לכסותה.

2) הב"י מביא המקור מהסמ"ג והעתיקו אותו הסמ"ק והכלבו וכתב שאם איכא חזירים בחוץ ואיכא טינופת בגלל זה, יש להניח מזוזה ואין חשש כיון שנמצאת למעלה מעשרה

וחולק רשות לעצמה, ולכן כתב שטוב לכסותה ואין חיוב לכסותה, והחילוק בין זה לחדר שאיש ואשה ישנים יש לו' שלא נפיש זוהמייהו ולכן שפיר מקרי דירת כבוד.

(3) וכתב השו"ע שבמקום טהרה טוב להיות נראית.

(4) וכתב הש"ך ששונה מבית הכסא משום שזה מקום עשוי לדירת כבוד אלא שלפעמים איכא טינופת לכן חייב מדינא ורק שטוב לכסותה. [ש"ך סקי"ב]

(5) מדייק הט"ז ממה שכתוב בשו"ע שטוב להיות נראית שאין זה לעכובא ולכן במקום שחוששין שיראוה ויטלוה ויבזוה, עדיין ידאג להניח ולכסותה באופן שלא תהיה נראית. [ט"ז סק"ד]

(6) עוד כותב הט"ז שידאג לשים זכוכית על המזוזה כדי שלא יגע ישירות בה ויגרום מחיקת שם שדי, ועוד ירוח שזה נחשב כסוי לגבי צואה דמספיק בכסוי אף של זכוכית וק"ו במה שהיא למעלה מי' שחולק רשות לעצמה ומעיקר הדין זה מספיק ולא בעינן אף כסוי, ואילו לגבי תשמיש לא די בכסוי זכוכית אלא בעינן כסוי יהיה שקוף כי זה ערוה ולגבי ערוה לא סגי כסוי שקוף, [ומשמע מדבריו שמספיק כסוי אחד גם לגבי תשמיש וכבר האריכו הפוסקים בזה].

דינים המובאים בפתח"ת

(1) בשם היד הקטנה שאף שמכסה המזוזה יראה לא לעשות תשמיש בזוי נגד המזוזה בקביעות, כי זה הוה "כי דבר ה' בזה".

(2) מביא מהמ"א שהבין דעת הט"ז המובא לעיל דלגבי תשמיש בעינן ב' כסויים ושניהם אסור שיהיו שקופים, והמ"א שם חולק עליו וסובר שכסוי הפנימי יכול להיות שקוף, אבל בספר חומות ירושלים מסביר את הט"ז שדי בכסוי אחד ולא בעינן ב' כסויים ורק שלא יהיה שקוף וטעם הדבר שסגי בכסוי אחד לגבי מזוזה משום שעומדת למעלה מי' וקבועה בכותל, שזה חולק רשות לעצמו, ופקפק שם על הט"ז שהתיר כלי זכוכית שקוף לטינופת דדילמא הכא דרוצה שתראה גרע טפי ולא הוה מחיצה, וסיים הפתח"ת שסברתו קלושה.

סעיף ו'

(1) אכסדרה שיש לה ג' כתלים ופתוחה מרוח רביעית ויש לה פצימין להעמיד התקרה פטור כי אין שמם מזוזות, אבל אם יש בה רוח רביעית אף דלא מגיעות עד התקרה או שעשויין חלונות חלונות חייבים במזוזה.

2) בב"י מביא בשם הרמב"ם שאכסדרה שיש בה רק עמודים ותקרה פטור ממזוזה משום שהעמודים עשויים להעמיד את התקרה.

סעיף ז

- 1) השו"ע מביא דמרפסת בית שער וגינה פטורים ממזוזה ואם פתוחים לבתים חייבים.
- 2) בטעם הדבר שאם לא פתוחים לבתים פטורים הוא משום שאלו אינם עשויים לדירה. [ש"ך סקט"ו וט"ז סק"ז ע"פ הגמ'].
- 3) מביא בשם י"א והוא הר"י לחייב בבית שער מדרבנן אף שאינו פתוח לבית.
- 4) וכותב הט"ז שה"ה לפי ר"י מרפסת, אכסדרה, וגינה. [ט"ז סק"ז], והחזו"א קס"ח ז' הקשה על הט"ז שמהגמ' מנחות ל"ג מבואר שגינה פטורה לגמרי ממזוזה

סעיף ח'

- 1) בית שער שפתוח לבית ולחצר חייב בב' מזוזות חוץ מהמקום שנכנסים בו מרה"ר. [שו"ע וש"ך סקי"ח].
- 2) הב"י הביא מהמרדכי שהקשה שזה מילתא דפשיטא ומה החידוש בזה, ותל' שהאחד מן הפתחים אין רגיל כ"כ וקמ"ל שלא מבטל הרגיל את שאינו רגיל, ומבאר החזו"א סי' קס"ח דמיירי דאיכא פתח לרה"ר מהבית שער וגם מהחצר, ושל הבית שער יותר רגיל וקמ"ל שגם פתח החצר הפונה לבית שער חייב ולא אמרינן שהרגיל מבטלו, ויש מבארים דלא כהמרדכי דליכא פתח לרה"ר אלא מהבית שער, והחידוש לפי דבריהם יש לו' דקמ"ל דחצר חייבת במזוזה, ועיין באגרו"מ סי' קפ"א שהוא משום שהחצר צמוד לבית ומקושר לבית ע"י הב"ש לכן חייב במזוזה, אבל אם לא פתוח לבית אין תשמישה חשוב תשמיש דירה.

סעיף ט

- 1) בית שער העומד בין הגנה לבית חייב בשתי מזוזות אחת במקום שפתוח לבית ואחת במקום שפתוח לגינה.

סעיף י

- 1) הטור מביא מחלוקת ראשונים אם יש לקבוע מזוזה בפתח ביהמ"ד, ומכריע השו"ע שנכון להצריך מזוזה אבל לא יברך עליה.

2) בטעם החילוק בין בהכ"נ לביה"מ כתב הש"ך שביהמ"ד דומה לדירה שתלמידים יושבים שם מן בוקר עד ערב. [ש"ך סק"כ].

3) אם יש לביהמ"ד פתח שממנו הוא יוצא לביתו הרי הוא חייב במזוזה, אבל צריך להיות רגיל לצאת ולבא באותו פתח.

דינים המבוארים בפת"ש

1) ביהמ"ד של יחיד יש המחייבים אפי' שפוטרים בביהמ"ד של רבים.

סעיף י"א

1) סוכת החג בחג פטור ממזוזה.

2) בית שבספינה פטור.

3) חנויות שבשוקים פטורים ובכולם הפשט הוא משום דירת עראי [ש"ך סקכ"א]

4) וכתב הט"ז שטעם חנויות דלא נחשב דירה הוא משום שאינו יושב שם בלילה, ולא דמי לבית האוצר דתשמיש השייך לו לא אין חילוק בין יום ללילה, [ט"ז סק"י].

דינים המבוארים בפת"ש

1) הידה הקטנה מקשה כמה שאלות על דין חנויות ומסיק שסתם חנויות חייבים משום שיושבים שם כל היום אף שלא יושבים בלילה וכן משום שיש בהם סחורה והוה כבית האוצר, והרמב"ם מיירי בחנויות שאינן קבועות כגון שרק נמצאים שם בעת היריד או שאר השנה סגורים ורק בעת היריד פתוחים דהוה כסוכת חג בחג.

2) בשם הדרך החיים שאם יש חנות שיש בו מצד ימין מזוזה עד י' טפחים ואח"כ כונס עד טפח וממשיך המזוזה למעלה, יש לשים המזוזה באותה מזוזה קצרה שיש בה י' טפחים, ואם אין בו י' טפחים שם במקום הרחב.

סעיף י"ב

1) ב' סוכות של יוצרים זו לפנים מזו, פנימית חייבת שבה הוא דר, והיצונה פטורה שעשויה רק לצאת ולבא ולהכניס שם תגרים. [ב"י וכך פסק בשו"ע].

2) גם החיצונה פטורה מדין בית שער לפנימית משום דלא קביע, [ב"י בשם הגמ'], [הלשון בב"י הוא בלשון יחיד ומשמע דמיירי על החיצונה וכשיטת הרמב"ם ולא כשיטת רש"י שפי' דלא קביעי שניהם הפנימית והחיצונית].

סעיף י"ג

- (1) כדי לחייב בית במזוזה צריך שיהיה בו ד' על ד' אמות.
- (2) ונחלקו הראשונים האם בעינן ד' על ד' בשוה, או סגי דיש בו כדי לרבע, לדעת הרמב"ם סגי בכדי לרבע ולדעת הרא"ש צריכים שוים, והשו"ע פסק כדעת הרמב"ם שסגי בכדי לרבע.
- (3) וכתב הש"ך שכיון דאיכא מח' לא יברך או יברך על אחרת ויכוון לפטור את זו, [ש"ך סקכ"ג].

דינים המבוארים בפת"ש

- (1) בשם החמודי דניאל שדווקא בית דירה בעי ד' על ד', אבל בית שער מרפסת וגינה אפי' לית בהו ד' על ד', וכן בית גדול שיש בו חדרים קטנים לשים שם חפצים חייב אף שאין בו ד' על ד'.

סעיף י"ד

- (1) הב"י מביא שיטת הרמב"ם והרא"ש שבית שאינו מקורה פטור ממזוזה, וכך נפסק בשו"ע.
- (2) מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה, אם הקרוי כנגד הפתח חייב אם יש בו ד' על ד'.

דינים המבוארים בפת"ש

- (1) בשם תשובת הר הכרמל, שמקומות שהרגילות להשתמש בלי קרוי חייבים במזוזה כמו שמצינו גבי חצר.
- (2) חדרים שבסוכות מסירים את הקרוי כדי לעשות סוכה, ואחרי סוכות מחזירים את הקרוי יש דיון בין הפוסקים האם יש כאן בעיא דתעשה ולא מן העשוי, ומסקנת הרב ארבעה טורי אבן שאין כאן בעיא דתעשה ולא מן העשוי.

סעיף ט"ו

- (1) רש"י הרא"ש והראב"ד סוברים דלא בעינן דלתות כדי להתחייב במזוזה, ואילו הרמב"ם סובר דבעינן דלתות, והכריע הב"י לחומרא שחייב אף שאין בו דלתות.
- (2) הש"ך מביא שיש להחמיר כשיטת הרמב"ם לקבוע הדלתות ואח"כ המזוזה כדי שלא תהיה בעיא דתעשה ולא מן העשוי, ואם מחמת איזה סבה לא יכול לתלות את הדלת

עכשיו, יתלה המזוזה בלי ברכה או יברך על אחרת וכשיביאו לא הדלת יוציא המזוזה ויחזור ויקבענה בלי ברכה או יברך על אחרת. [ש"ך סקכ"ה].

דינים המבוארים בפת"ש

1) בשם הגאון מליסא שאם קבע המזוזה כשיש דלת והוציא אח"כ את הדלת וחזר וקבעה, לא צריך ליטול המזוזה, ואין כאן בעיא דתעשה ולא מן העשוי כיון שכשקבע המזוזה קבעה בכשרות.

סעיף ט"ז

1) בית שיש בו הרבה חדרים זה לפנים מזה כולם חייבים במזוזה.

סעיף י"ז וי"ח

1) הב"י מביא ב' לשונות דרש"י לגבי יישוב הסתירה שהגמ' לעיל דף ל"ג אמרה דבמזוזה הלך אחר הרגיל ואילו בדף ל"ד מבואר שחדר שיש בו הרבה דלתות כולם חייבים במזוזה אף שרגיל בחד יותר מהשני.

2) לפי רש"י היישוב הוא דהיכא דאיכא ב' דלתות ורגיל בחד יותר מאידך, אידך פטור, אבל אם יש ב' נגד חד דרגיל לא בטלו שאר הדלתות.

3) שיטת הגאונים דהיכא דכל הדלתות רגילים בני הבית לצאת ולבא ואח"כ התמעטו הדיורין ורגיל באחד יותר מהשני אין הולכים אחר הרגיל וכולם חייבים, אבל היכא דמעיקרא לא היו רגילים, או שרק עשוי לאחד מבני הבית והשאר לא משתמשים, אז פטור ממזוזה.

4) ומביא שיטת הרמב"ם שכל שעשה דלתות לכניסה ויציאה אף שמעולם לא היו רגילים חייבים בכולם, ודווקא בדלת שבין ביה"מ וביתו בעינן שיהא רגיל לצאת ולבא ולא במקרה בעלמא.

5) בשו"ע סעי' י"ז הביא שיטת הגאונים המובאים ברש"י שאם היו כולם רגילים בהם והתמעטו הדיורים, כל הדלתות חייבים, ומשמע דאם אף פעם לא היו רגילים בהם כולם פטורים, ואילו בסעי' י"ח הביא דעת הרמב"ם שאף אם לא היו רגילים בהם מעיקרא מ"מ חייבים בהם, אף אם רגיל באחד, והתקשו האחרונים דאיכא סתירה בין סעי' י"ז וסעי' י"ח, ומבאים ליישב בשם הלבוש דמרן לא זו אף זו קתני, ועיין מה שיישב בגד"ה אות ט', ואג"מ סי' קע"ז.

6) הרמ"א מביא דאם יש מרתף שיש לו פתח לרה"ר שבו מכניסים חביות של יין גדולות וגם יש פתח קטן מהמרתף לבית שנכנסין ויוצאים בו תמיד, אם הפתח הקטן ראוי למזוזה הגדולה פטורה ואם אין הקטן ראוי למזוזה משום שאין לה שיעור הגדולה חייבת והקטן פטור, דאז נחשב עיקר השמוש בגדולה כיון שהקטנה לא נוחה כ"כ, וגרע ממה שמבואר לעיל שאף פתח שאינו רגיל חייב, משום דהפתח של המרתף עשוי בעיקר להכנסת חביות, ולכן אין לו כ"כ חשיבות של פתח.

סעיף י"ט

1) ארובה שבין בית לעליה ועולים לה בסולם ועושים סביב הסולם היקף מחיצות פעמים למטה ופעמים למעלה ופעמים בשניהם, חייב במזוזה באותו מקום שיש היקף המחיצות ואם יש למטה ולמעלה חייב בשניהם.

סעיף כ

נביא כאן עיקרי שיטות הראשונים בענין פתח שאחורי הדלת

לשון הגמ' "פתח שאחורי הדלת אם יש שם טפח צריך מזוזה אחרת ואם או אינו צריך מזוזה אחרת"

1) רש"י פי' א- במקצוע הבית יש פצים קבועים ושני פתחים מחותכין אחד לדרום ואחד למערב וקבע מזוזה בחלל פתח דרומי, וכשהדלת פתוחה הוה פתח מערבי אחרי הדלת, אם יש בעובי הפצים המבדילים טפח בין פתח לפתח צריך מזוזה אחרת לפתח מערבי ואם לאו אין צריך מזוזה אחרת דהוה כמונח באותו פתח עצמו.

2) גירסת הרא"ש ברש"י- מיירי דאיכא ב' פתחים במקצוע צפונית מערבית אחד לצפון ואחד למערב, וקבע המזוזה בפתח צפוני בפצים שבקרן.

ולב' הפי' קשה שנמצא שהמזוזה נמצאת כלפי דלת אחת בשמאל, לפי גירסא א' שם המזוזה בשמאל הפתח הדרומי, ולגרסת הרא"ש המזוזה לצד שמאל מהפתח המערבי.

ועיין בפרישה שמסביר ברש"י לפי גירסת הרא"ש שכיון שאין בפצים טפח והמזוזה נמצאת כדינה בפתח אחד מועיל גם להפתח השני כי הכל פתח אחד, וצ"ע בביאור דבריו.

עוד מפרשים האחרונים [ט"ז ועוד] דמיירי ששם המזוזה מצד דרום בימין הפתח דהיינו לא בפץ של הקרן אלא הפץ המחובר לבית וכיון שהפץ של הקרן אין בו טפח נחשב הכל פתח אחד ומתייחסת המזוזה לכל הפתח, אלא שהט"ז מוסיף שגם אפשר שמייירי להגירסא שהפתחים בצד מערבית וצפונית ושם המזוזה בצד מערב בפץ המחובר לבית, וכנראה משנה הגירסא של רש"י.

3) פ"י ב' דרש"י- דרך העשירים לעשות פתח אצל שער הגדול שאין פותחים שער הגדול תמיד, אם יש בין פתח לפתח טפח שניהם חשובים וצריך ב' מזוזות, וביאור "אחורי הדלת" פ"י אחד אחרי השני, דהיינו צמודים.

ואיכא מחלוקת אחרונים איפה שם המזוזה לפי פ"י זה, היד הקטנה מנח"ע פ"ג סק"ט פ"י ששם המזוזה בפצים בין ב' הפתחים וצטרך לו' כמו שסבר הפרישה שכיון שהמזוזה כדין בחלק מהפתח גם הצד השני מצד שמאל מועילה לו המזוזה כי הכל פתח אחד ומספיק שיהיה בימין חלק מהפתח, ואם יש טפח ביניהם נחשבים ב' פתחים, אבל יש מפרשים ברש"י ששם המזוזה בצד ימין בפתח הגדול ואם אין טפח בין פתח הגדול לפתח הקטן המזוזה תועיל גם לפתח הקטן שנחשב הכל פתח אחד.

4) המרדכי מביא פ"י הר"ץ דמיירי דאיכא חדר קטן לצד החדר הגדול מצד דרום והפתח של דרום הוא פתח החדר הקטן וממילא שם המזוזה בצד מערב בימין הפתח וגם בפתח דרום צריך לשים מזוזה בימין הכניסה לחדר והוא באותו פץ שנמצא המזוזה של צד מערב, ושם תלוי אם איכא טפח או לא.

ועיין בב"ח שהבין שיש נ"מ אם הדלת פתוחה או סגורה ואם המזוזה נראית או לא, וכל זה משום הלשון "פתח שאחורי הדלת", אבל יש אחרונים שנקטו שאין נ"מ והגמ' הוא רק לישנא בעלמא להגיד שב' הפתחים נמצאים ברוחות אחרות ולא באותו רוח עיין ש"ך סקי"א.

4) השו"ע כתב בסתם פתח שאחורי הדלת אם לו פצים טפח חייב במזוזה, ולא פ"י איך מיירי, ולהלכה כתבו יש סוברים שאף אם אין בפצים טפח חייב בב' מזוזות כי יש ראשונים שלא הביאו דין זה דפתח שאחורי הדלת.

סעיף כ"א

1) פתח אחד וחלקו בעמוד בינתיים כל שיש היכר ציר בזה ובזה לצד העמוד הרי הם כשני פתחים וצריך מזוזה לכל פתח, אבל כל שאין צירים לצד העמוד אין העמוד מחלקו לשנים שאינו אלא לנוי בעלמא,

2) הטור מביא פ"י ב' דרש"י באחורי הדלת שאם יש פתח גדול ולידו פתח קטן אם יש ביניהם טפח חייב בב' מזוזות ואם אין ביניהם טפח מספיק מזוזה אחת, וכתב הטור דהיכא דכשנפתח דלת אחד נפתחת גם השניה רואים הכל כפתח אחד ואף שיש טפח ביניהם סגי במזוזה אחת והביא הט"ז סקי"ב.

3) והב"י ציין את תשובת הרשב"א דהיינו הדין שכתבנו בסעיף 1, ומשמע שלא חולקים הטור והרשב"א והיכא דהיכא ציר לצד העמודים נחשבים ב' פתחים.

4) והיכא דהיכר ציר לצד העמודים ואין בפך טפח איכא מחלוקת אחרונים אם הוה פתח אחד או ב' פתחים, [יד הקטנה מנ"ע פ"ג סק"ט וערוך השולחן סעי' מ"ה]

סעיף כ"ב וכ"ג

1) שוכר בית בחו"ל פטור ממזוזה ל' יום.

2) שוכר בא"י חייב מיד משום יישוב א"י.

3) דר בפונדק אף בא"י פטור ל' יום.

4) מוסיף הרמ"א דשואל דינו כשוכר.

5) השוכר אף מגוי חייב במזוזה.

6) הש"ך מבאר הא דפטור ממזוזה ל' יום שאינו נקרא עדיין דירה [ש"ך סקכ"ח].

7) הש"ך מוסיף שאם יש סכנה בשוכר בית מגוי פטור כמו שמבואר לעיל [סקכ"ט].

דינים המבוארים בפת"ש

1) השוכר חדר לבית האוצר כותב הגרע"א שאין לצרף שיטת הרמב"ם שבית האוצר פטור ממזוזה לעשות ספק דרבנן לקולא כיון שהשו"ע לא חשש לשיטתו ולא הביאו בשו"ע [כי סובר דקיימ"ל דחיוב שוכר הוה מדרבנן]

2) לפי הנ"ל כל מחלוקת שהובא בשו"ע כגון ביהמ"ד, או בית שער שאינו פתוח לבית, או בית שאין בו דלתות יש מקום לפטור במזוזה היכא דהוה בית שכור כיון דהוה דרבנן וספק דרבנן לקולא.

3) הביא דיון האחרונים אם רשאי לשים מזוזה תוך ל' בבית שכורה ולברך עליה והאם דומה לטלית שאולה שיכול לברך תוך ל'.

4) הברכ"י מסופק אם בעינן ל' יום רצופין והפת"ש תמה מאי שנא מציצית שקיימ"ל שאינו מצטרף.

5) עוד הביא שאף שאם דעתו לדור שם כמה שנים אינו מתחייב כי אם לאחר ל' ודלא כהדרך החיים המחייב מיד.

6) בשם רע"א שאם יהודי שכר מרתף מגוי והמפתח ביד ישראל ואם הגוי רוצה להשתמש צריך לבקש את המפתח מהיהודי האם נחשב שותפות שפוטר או לא, וכתב דלכא' נראה שהישראל הבעלים והגוי רק מבקש רשות ואיכא כאן מחזי כשלו בלי שותפות, אלא שפקפק בסברא הזאת והעלה להקל כיון שחיוב שוכר מדרבנן.

סימן רפ"ז-איזו פתח חייב במזוזה

סעיף א

1) הב"י מביא הגמ' דפתחי שמאי פטור ממזוזה ואיכא פלוגתת אמוראים חד אמר דלית תקרה, חד אמר דלית שקפי.

שקפי- ברש"י ב' פירושים, א' מזוזות, ב' משקוף

תקרה- תוס' שאין בו משקוף ישר אלא כשיני החומה, רש"י ורמב"ם שאין לבית תקרה.

2) הב"י לעיל ד"ה "בית שאין מקורה" כתב שלא פליגי ב' האמוראים אבל כאן כתב בשם הרא"ם שפליגי ויש להחמיר ולשים מזוזה אם יש לו רק תנאי אחד דהיינו אם יש בו תקרה ולא משקוף או שיש משקוף ולא תקרה.

3) השו"ע פסק כשיטת הרמב"ם דבעינן תקרה ובעינן משקוף ואם חסר אחד מהתנאים האלה פטור.

4) ופתח שיש לו רק מזוזה אחת בצד ימין נחלקו התנאים, והב"י הביא המח' ראשונים איך לפסוק, והרמב"ם פסק דבעינן ב' מזוזות וכך נפסק בשו"ע.

5) הש"ך מביא שיטת הרא"ש והטור שמחייבים אף במזוזה אחד מצד ימין, ופסק שיקבע בלא ברכה [ש"ך סק"א]

6) הט"ז מביא מה שכתב הטור דגם אבן נכנס ואבן יוצאת נחשב שאין בו משקוף, וגם שראשי כתלים נחשבים פצים לחייב במזוזה היכא דהחדר פתוח מרוח אחד, [ט"ז סק"א]

דינים המבוארים בפת"ש

1) הנוד"ב פסק שפתח שמושכב על הארץ פטור ממזוזה.

סעיף ב

1) הב"י מביא מחלוקת ראשונים בענין כפיפה היכא דאית ביה עשרה ובכל העשרה איכא ד' טפחים חייב במזוזה אף שאח"כ מתקצר, ואם מתקצר לפני שנגמרו העשרה טפחים פטור ממזוזה כך רש"י מפרש הסוגיא ולא בעי מזוזות ישרות אלא אף שמתחיל להתעגל מהקרקע כל שיש עשרה גובה בד' רוחב חייב, אבל שיטת הרמב"ם דבעינן מזוזות ישרות בגובה עשרה כדי שיהיה חייב במזוזה ואם מתחיל להתעגל לפני זה פטור, והביא שהטור תפס כהרמב"ם דבעינן מזוזות ישרות.

2) השו"ע הביא לשון הרמב"ם והיינו דבעינן מזוזות ישרות י' טפחים.

3) הרמ"א מוסיף שפשיטא שאם אין לפתח י' טפחים גובה פטור ממזוזה.

4) עוד מביא הרמ"א מנהג נפוץ בזמנו שרק שמים מזוזה אחת על פתחי בתיהם ולא בכל החדרים, וכתב שאין להם על מה שיסמוכו, וישימו מזוזה בכל פתחיהם.

5) הש"ך מביא שלפי רש"י בעינן שיהא גובה י' ורוחב ד', ומשמע שלפי הרמב"ם אין דין רוחב ד', ועוד הביא מה שכתב הב"י שלפי רש"י לא בעינן מזוזות ישרות רק שיהיו י' טפחים ברוחב ד' [ש"ך סק"ב]

6) הט"ז מביא שהטור סבר כרש"י אף שיש מקום לדון בדבריו דמשמע דבעינן מזוזות ישרות כהרמב"ם. [סק"ב]

7) בפתח גובה שיש לו' מזוזות ישרות עד י' ואח"כ עדיין יש לו גובה אבל מתחיל להעתקם באופן שיש רוחב ד' עדיין, איך נשים המזוזה, לפי הרמב"ם לכא' יש לשים בשליש העליון של החלק הישר, ולרש"י יש לקחת בחשבון גם את החלק המתעקם כל שיש בו ד', ואם ישם למטה יהיה פסול שהוא למטה משליש העליון, ומסיק הט"ז שישם למעלה בשליש העליון של הפתח ויוצא ידי חובה אף לפי הרמב"ם משום דאחרי שיש מזוזות י' כל גובה הפתח נחשב חללו של פתח ואם שם המזוזה למעלה כשר.

8) הט"ז פוסק כהירושלמי שאם הפתח גובה מאוד יש לשים המזוזה נגד כתפיו ולא בשליש העליון של הדלת אף שגבוה.

9) הרמב"ם כותב בטעם הדבר שאם אין מזוזות ישרות י' פטור "מפני שאין לו משקוף", ומקשה הכס"מ שאם נאמר שכיפה נחשבת משקוף אף שאינה ישרה כשיש י' טפחים גובה, למה כשאין י' טפחים גובה לא יחשב משקוף, ומת' הט"ז שכשאין גובה י' ישר, אין כאן מזוזות ואם תרצה להחשיבם מזוזה אף שעקומים, גם המשקוף יהיה מזוזה, כי בעקום מחשיבים את הכל כאחד, ואם חלק ממנו הוה מזוזה א"א להחשיב חלק אחר כמשקוף, [סק"ג].

סימן רפ"ט - מקום קביעותה וכיצד נקבעת וברכתה

סעיף א

- 1) בא לקבעה יניחנה בשפופרת של קנה או של כל דבר.
- 2) יקבענה במקומה ויברך "לקבוע מזוזה", ולא יברך בשעת כתיבה.
- 3) מי שקובע יותר הרבה מזוזות מברך ברכה אחת לכולם.
- 4) הש"ך או' שאין מברכים שהחיינו על מזוזה משום שאינה מצוה שבאה מזמן לזמן, וציצית מברכים מפני שמחת הבגד, אבל במזוזה הרי הוא מברך על קיום המצוה ולא על שמחת הבית החדש.

דינים המבוארים בפת"ש

- 1) הברכ"י מסופק במי שמסיר מזוזה לבדקה האם יחזור ויברך כשחוזר וקובעה, ואולי אין לדמות לפושט טליתו על דעת לחזור ולהתעטף וחולץ תפילין, דהכא כיון שיש צד שלא יחזור לקבעה אם ימצא פסולה נחשב הסיח הדעת טפי.
- 2) אם נפל המזוזה לארץ וחוזר וקבעה צריך לברך עליו כמו בנפל טליתו.
- 3) בהנגהות הגר"א כתוב שלא יכרוך המזוזה בקלף וכדומה שלא יהא חוצץ בין המזוזה למזוזות הבית וצ"ע.
- 4) המ"א מקשה למה מברכים בשעת קביעת המזוזה הרי קיימ"ל דמזוזה חובת הדר דהיינו כשמתחיל לדור בבית, ותי' שבאמת מברכים בשעת קביעה משום שבדרך כלל אז כבר דר בבית, ובאמת מי שקובע לפני שנכנס לדור, מברך בשעת שנכנס לדור, "וצונונו לדור בבית שיש בו מזוזה", והברכ"י חולק עליו